

Jelen tananyag a Szegedi
Tudományegyetemen készült az Európai
Unió támogatásával. Projekt azonosító:
EFOP-3.4.3-16-2016-00014

PRAGMATIZMUS

Dr. habil. Krémer Sándor

VIII. TÉMA (OL-21): ROBERT B. BRANDOM (1950-) REPREZENTACIONALIZMUSRÓL ÉS FILOZÓFIÁRÓL

Brandom határozottan állítja, hogy filozófiájának középpontjában a dolgoknak és cselekvéseknek sokkal inkább a következmények, mint a reprezentációk felőli szemantikai megközelítése áll. Mentora, Richard Rorty elutasította azt, amit szerinte filozófiának tekintenek, vagyis a filozófiát, mit a „természet tükrét.” Rorty szerint ugyanis az emberek alapvetően nem pusztán feldolgozói a világból származó információknak, hanem sokkal inkább normatív, cselekvő személyek. Felfogásában, a világhoz való viszonyunk nem olyan, hogy csupán passzívan reprezentáljuk azt, ami adott, ami például a szemünk előtt megjelenik.

Hasonló módon, Brandom időnként úgy jellemezte saját filozófiáját, mint „szemantikai következtetés-tant” („semantic inferentialism”), hangsúlyozva, hogy a filozófia feladata mindig is az, hogyan formalizálja, azaz tegye explicitte ezt a következtetésekre, és nem a reprezentációkra, épülő megközelítését. A „szemantikai” összetevője ennek a szemantikai következtetés-tannak nem más, mint Brandomnak a nyelv és a jelentés, mint emberi természetünk alapvető sajátosságai, iránti elkötelezettsége. Többször megjegyezte, hogy a nyelv változtat át bennünket pusztán érzéki lényekből okos lényekké.

Mindazonáltal, miközben Brandom ismételt hangsúlyozza normatív és interaktív természetünket, amellet is érvel, hogy a nyelv és a beszélgetés lényegében nem a kooperációról, hanem inkább a kötelezettségek és a jogosultságok tisztázásáról szól. Egy német teológustól, Martin Bubertől kölcsönözve a terminológiát, Brandom úgy fogalmaz, hogy az intencionalitás nem egy Én-Mi („I-We”) reláció, hanem egy Én-Te („I-Thou”) reláció. **Az intencionalitásnak létezik egy eltörölhetetlen társadalmisága, de Brandom számára a fő filozófiai kérdés az, hogy a megbízható kauzális viszonyok miként alakíthatók át a következtetések révén használható összefüggésekké.** Azt állítja, hogy a tudomány, különösen az elméleti tudomány a legjobb módja azt megérteni, mit és hogyan ismerünk.

De a filozófia nem szaktudomány, és a filozófiai kérdések nem redukálhatók, illetve teljesen nem válaszolhatók meg a szaktudományok segítségével. A filozófus feladata és célja annak megértése, mit jelentenek a gondolataink és az intencionalitásunk. **A filozófiai kérdés ez: mit kell tenned** – nem pusztán az, hogy milyenné kell válnod –, olyan értelemben, hogy valaminek a tevése valaminek a gondolásaként vagy jelentéseként számítsen. Brandom válasza az, részben és amennyiben egyáltalán válaszolt, hogy én használhatom a te indokaidat és kötelezettségeidet a következtetéseim megalkotásánál. Tehát, miközben ez a tevékenység nem szubjektív (mivel társadalmi), egyúttal interperszonális jellegű is, azaz a cselekvő személyek közötti praxisok ügye. **A filozófiai elemzés és értékelés feladata nem más, mint a cselekvések és a habitusok stabil formáinak megértése és magyarázata, mégpedig mindenkor valamilyen reális világprobléma vonatkozásában.**

Brandom számára, az **empirikus, analitikus tradíció értékét az a szigor jelentette, amellyel az kezeli a fenti megfontolásokat, valamint az a kötelezettség, hogy naturalista módon értse meg az embernek mint megismerő és cselekvő személynek a természetét.** **Brandom szerint azonban a tradicionális empirikus tradíciónak nem sikerült elsajátítani és alkalmazni** Kant, Hégel, valamint az amerikai pragmatisták azon belátásait, melyek értelmében ők ragaszkodtak a gyakorlati normativitásnak megalapozó szemantikaként és intencionalitásként való értelmezéséhez. **Felfogásában a tudományos naturalizmus, amely az objektumra helyezi a hangsúlyt, nem azonos a filozófiai naturalizmussal, amely a szubjektumot hangsúlyozza.** Ez a megkülönböztetés Wilfrid Sellars-tól származik, akiről Brandom különösen sokat írt. Éppúgy, ahogy Sellars megkülönböztette az ember tudományos leírását (az embert a megértés tárgyaként véve) és az ember lényegének filozófiai leírását (az embert a cselekvés alanyaként értve), Brandom ugyanúgy következetesen ragaszkodott ahhoz karrierje során, hogy ez a két leírás nem tekinthető feloldhatatlan dualizmusnak, hanem csak megkülönböztetésnek. **A helyes filozófiai megközelítés nem azt kérdezi, melyik a helyes e kettő leírás közül, hanem azt, hogy milyen úton-módon segíti elő mindkettő intencionalitásunk és következtetési kapacitásunk, azaz ember mivoltunk, megértését.**

További olvasmányok:

- Brandom, Robert B., *Making It Explicit: Reasoning, Representing, and Discursive Commitment*. Cambridge, Massachusetts, 1994.
- Wanderer, Jeremy, *Robert Brandom*. Montréal, Canada, 2008.
- Barber, Michael, *The Intentional Spectrum and Intersubjectivity*. Athens: Ohio University Press, 2011.

Ellenőrző kérdések:

1. Elfogadja-e Brandom a filozófiai reprezentacionalizmust?
2. Mi a különbség Brandom szerint a szaktudományok és a filozófia között?